

1977 konstrueres bogens kapitler over 77-årene med undtagelse af købstadsåret 1727, det sidste år i den sidste glansperiode 1827 samt slutåret 1927. Tallene skal man ikke tage helt højtideligt; der hoppes lidt frem og tilbage for sammenhængens skyld.

Hovedrollen i hovedparten af skildringen er tildelt silden, der i århundredernes løb kom og forsvandt og kom igen og forsvandt på ny, uden at man egentlig ved særlig meget om årsagerne. Det var den, der skabte byen, og det var den, der ødelagde den – eller i al fald ødelagde dens muligheder for at blive til noget mere end den tornerosekøbstad, den er i dag. Fiskeriet og fiskerne har Harry Christensen beskrevet så detaljeret, at der næppe fremover vil være meget mere at gøre der for andre interesserede. Det kan somme tider være lidt svært at følge de tekniske enkeltheder, og man savner faktisk et stort kort med lænkerne (bundgarnsrækkerne) indtegnet til forståelse af, hvad der egentlig foregik. Originaltegninger fra arkiverne giver noget, men ikke nok.

I administrativ henseende bød byen på flere ejendommeligheder, før den 1727 blev købstad. Den fik med baggrund i det vilde leben ved stranden birkeprivilegium allerede 1545, og da konsumtionen blev indført i 1600-tallet, blev den også inddraget under denne. Især den sidste blev flittigt brugt i argumentationen mod Ålborgs dominans, der her måske mere end for de øvrige Limfjordsbyer satte bom for enhver udvikling og fremgang. Ålborg var lidet afholdt i fjorden, og Harry Christensen demonstrerer til fulde hvorfor. Da silden med udgangen af 1820'erne forsvandt for altid, måske bortset fra, hvad der kunne kaldes »normalt« fiskeri, indtraf en rent ud fantastisk deroute for Nibe, som man næsten ikke kan forstå, den overlevede. Men det gjorde den, og den blev da

i stedet en almindelig dansk provinsby med en vis industriel udvikling og i øvrigt et erhvervsbillede, der nogenlunde fulgte de kendte linier. Først 1866 fik man – sent for en by, der altid havde levet af vandet – en havn. Den fik en vis betydning, men kunne ikke vende udviklingen. Ved udgangen af 1930'erne havde den udspillet sin rolle, bl.a. fordi den bestandige tilsanding lukkede for fragtskibene. En tilsvarende skæbne fik Ålborg-Nibe-Årsbanen, der begyndte at køre 1899. Nibe var kun gået med, fordi man ikke kunne gøre andet – men de rejsende tog efterhånden til Ålborg og Års og lod Nibe være Nibe.

Alt dette og meget mere har Harry Christensen skildret levende og medrivende. Han lader aldrig sin læser i stikken – giver altid almen baggrund og er ikke bange for at forklare ting og begreber, som man ellers måtte gå i leksikon efter. Når man s. 260 lader byrådet i 1920'erne klage over, at der danses mellem bordene i pavillonen, kunne han godt have forklaret, at »dans mellem bordene« var mode i 20'erne og meget avanceret. Det kunne det vise råd ikke stoppe. »Bibelstuderne« fra 1927 (s. 261) er vel vore dages Jehovas Vidner; det burde nok have været nævnt. Men det er kun småfrynser fra perioden efter silden, der egentlig falder lidt ved siden af; men det er ikke forfatterens skyld – det er sildens, og den har fået sit. Sild er godt!

Finn H. Lauridsen

Dansk krigshistorie i det sekstende århundrede. Litteraturfortegnelse udarbejdet af P. I. Liebe og E. Borgstrøm. (Det kongl. Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser III D, 1979). 52 s.

I de senere år har Garnisonsbiblioteket i København, der er hærens hovedbib-

liotek, udfoldet en stor aktivitet. Der udsendes således jævnligt annoterede accessionsfortegnelser. Endvidere er der fra biblioteket udsendt en række emnebibliografier, for de flestes vedkommende udarbejdet af Poul Ib Liebe, der er knyttet til Garnisonsbiblioteket, og arkivassistent E. Borgstrøm, Rigsarkivet. Bibliografierne, der omfatter den almindelige danske krigshistorie, er udsendt bagfra, hvad angår kronologien. Man startede i 1974 med dansk krigshistorie i det nittende århundrede og har nu udsendt en bibliografisk fortegnelse over dansk krigshistorie i det sekstende århundrede. Fortegnelsen omfatter begivenhederne såvel til lands som til vands. En stor del af stoffet om det behandlede emne er nedlagt i oversigtsværker. Det kan måske forekomme lidt overflødigt, når de enkelte kapitler i disse oversigtsværker optræder som selvstændige i fortegnelserne over de enkelte krigsbegivenheder. Bibliografiske fortegnelser kan man ikke få nok af, og man må derfor glæde sig over Liebe og Borgstrøms arbejde med at skabe en samlet oversigt over den danske militære og krigshistoriske litteratur. Der er planlagt et bind om dansk krigshistorie i det tyvende århundrede, ligesom man er i gang med at udgive reviderede og forøgede udgaver af de tidligere udkomne bibliografier vedrørende dansk krigshistorie.

Hans Chr. Bjerg

ligger på det 19. og 20. århundrede, men der kastes dog også lys over forholdene i de tidligere århundreder. Ikke mindst har bogen et udmærket afsnit om den periode fra begyndelsen af det 16. århundrede frem til midten af det 18. århundrede, hvor kongen bortforpagtede toldindtægterne til enkeltpersoner eller byen. Dette afsnit er bygget op over de enkelte forpagtningsperioder, en disposition som forekommer særdeles rimelig. Det samme kan ikke siges om det følgende afsnit – hovedafsnittet – der dækker perioden fra ca. 1750 frem til sidste halvdel af 1970'erne. Her danner på lignende vis de enkelte ledere af toldembedet Flensborg og deres embedsperiode udgangspunkt for behandlingen. Som følge heraf fortælles meget om embedsmændene og deres nære problemer, hvorimod baggrunden for deres arbejde (økonomiske forhold, transportmidlernes udvikling, lovgivning) og mere principielle problemer, som flere af lederne må have været stillet overfor, kun berøres i mindre grad. Kall har gennemgået et stort og omfattende arkivmateriale og fundet mange oplysninger; i vid udstrækning nøjes han imidlertid med at viderebringe oplysningerne uden at stille spørgsmål til stoffet. Det kan således siges, at Kall har lavet det grundlæggende arbejde, som senere forskere vil kunne drage nytte af og bygge videre på.

Chr. R. Jansen

Peter Kall: *Das Zollwesen in Flensburg und im deutsch-dänischen Grenzgebiet*. (Schriften der Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte Nr. 28, Flensburg 1978). 225 s.

Hanne Frøsig Dalgaard: *Hør som husflid*. (Borgen, 1980). 102 s.

Hovedvægten i Peter Kalls skildring af toldvæsenet i og omkring Flensborg

I sit speciale ved magisterkonferens i 1964 om Hedebosyninger, der senere er udkommet i bogform, kom forfatteren tæt ind på hørren, som i færdigbehandlet stand var basis for de hvide syninger. Den nu foreliggende bog er